

OZIQ-OVQAT SANOATIDA TADBIRKORLIKNI QO'LLAB- QUVVATLASH TIZIMI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH

Yaxshiboyev Xojiakbar Kamoliddin o'g'li– Toshkent Davlat Iqtisodiyot

Universiteti Menejment fakulteti, MNP-91/21 guruh talabasi

Ibragimov G'anijon G'ayratovich – Ilmiy rahbar, Toshkent Davlat

Iqtisodiyot Universiteti Menejment fakulteti Innovatsion menejment kafedrası

Phd dotsent

Annotatsiya: Ushbu maqola oziq-ovqat sanoatida tadbirkorlikni rivojlantirish va qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish masalalariga bag'ishlangan. Unda sohaning iqtisodiy ahamiyati, tadbirkorlikni rivojlantirishni rag'batlantirish choralari, innovatsion texnologiyalarni joriy etish, kadrlar tayyorlash, bozor infratuzilmasini yaxshilash, normativ-huquqiy bazani rivojlantirish va xalqaro hamkorlik masalalari keng yoritilgan. Ushbu yo'nalishdagi dolzarb muammolar va ularni hal qilish bo'yicha amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: Oziq-ovqat sanoati, tadbirkorlik, moliyaviy qo'llab-quvvatlash, innovatsiyalar, infratuzilma, xalqaro hamkorlik, raqobatbardoshlik, normativ-huquqiy baza.

Kirish

Oziq-ovqat sanoati nafaqat aholining oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash, balki iqtisodiy o'sishni rag'batlantiruvchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Ushbu sohaning samarali rivojlanishi har bir mamlakat iqtisodiyotining barqarorligi va aholi farovonligining kafolatidir. Xususan, oziq-ovqat mahsulotlariga bo'lgan talabning uzluksiz o'sishi, global pandemiyalar va iqlim o'zgarishlari kabi muammolar bu sohaga bo'lgan e'tiborni oshirmoqda. Shu sababli, oziq-ovqat sanoatida tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish va qo'llab-quvvatlash dolzarb masala sifatida qaralmoqda.

Bugungi kunda oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish jarayonida zamonaviy texnologiyalardan foydalanish, innovatsiyalarni joriy etish va yangi biznes-modellarni rivojlantirish global iqtisodiyotda raqobatbardoshlikni oshirishning muhim sharti hisoblanadi. Bu jarayonda davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash dasturlarining samaradorligini oshirish, moliyaviy, texnologik va huquqiy yordam tizimini takomillashtirish alohida ahamiyat kasb etadi.¹

Oziq-ovqat sanoati tadbirkorligi aholining ish bilan bandligini oshirish, qishloq hududlarida yangi ish o'rinlarini yaratish va eksport hajmini ko'paytirish imkonini beradi. Shu bilan birga, ekologik xavfsizlikni ta'minlash, ishlab chiqarish jarayonlarini barqarorlashtirish va sog'lom ovqatlanish masalalariga e'tibor qaratish bugungi kunda asosiy ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi.

Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, oziq-ovqat sanoatida muvaffaqiyatli tadbirkorlikni rivojlantirishning muhim omillari sifatida samarali boshqaruv tizimi, tadbirkorlik muhitining qulayligi va xalqaro kooperatsiyani rivojlantirish zarurligi qayd etilgan. Shu ma'noda, oziq-ovqat sanoatida tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash tizimining mavjud holati va uni takomillashtirish yo'llarini o'rganish nafaqat ilmiy, balki amaliy jihatdan ham katta ahamiyatga ega.²

Oziq-ovqat sanoatida tadbirkorlikni rivojlantirishning ahamiyati

Oziq-ovqat sanoatida tadbirkorlikni rivojlantirish nafaqat iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, balki ijtimoiy muammolarni hal qilishda ham muhim rol o'ynaydi. Mazkur soha aholining asosiy ehtiyojlarini qondirish, bandlikni oshirish, yangi texnologiyalarni joriy etish va ichki hamda tashqi bozorlarda raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarishni ta'minlaydi.

Oziq-ovqat sanoatida tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish iqtisodiy o'sishning muhim omillaridan biridir. Ushbu soha orqali:

✓ Ish o'rinlari yaratiladi - qishloq joylarda joylashgan oziq-ovqat sanoati korxonalari mahalliy aholini ish bilan ta'minlab, ijtimoiy-iqtisodiy tenglikni ta'minlaydi.

¹ Ishmuhamedov Sh.S. - Oziq-ovqat sanoati iqtisodiyoti. Toshkent, 2020;

² Philip Kotler, Gary Armstrong - Principles of Marketing (17th Edition). Pearson, 2022;

✓ Xalqaro savdo rivojlanadi - tadbirkorlikni rivojlantirish orqali yuqori sifatli mahsulotlar ishlab chiqarish va eksport qilish imkoniyati oshadi, bu esa mamlakat savdo balansini yaxshilaydi.

✓ Mahalliy iqtisodiyot qo'llab-quvvatlanadi – kichik va o'rta korxonalar faoliyati mahalliy xomashyoni qayta ishlashga asoslanib, ichki iqtisodiy aylanishni mustahkamlaydi.³

Oziq-ovqat sanoatida tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlash innovatsion texnologiyalarni joriy etishni tezlashtiradi. Masalan, sun'iy intellekt, avtomatlashtirilgan texnologiyalar va ekologik mahsulotlar ishlab chiqarish bo'yicha yangi ishlanmalar sohaga jalb qilinadi. Bu esa:

- ✓ Ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi,
- ✓ Mahsulotning sifatini yaxshilaydi,
- ✓ Tabiiy resurslardan samarali foydalanishga imkon beradi.

Oziq-ovqat sanoati aholining sog'lom ovqatlanishini ta'minlash bilan birga, jamiyatning umumiy farovonligiga ham hissa qo'shadi. Yuqori sifatli va arzon mahsulotlarning mavjudligi iste'molchilar talabini qondiradi. Shuningdek, oziq-ovqat mahsulotlarining barqaror ishlab chiqarilishi oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashning muhim omilidir.⁴

Jahon miqyosida oziq-ovqat mahsulotlariga talabning o'sib borayotganligi ushbu sohaning rivojlanishini jadallashtirishni taqozo etadi. Zamonaviy tadbirkorlik strategiyalari quyidagi afzalliklarni beradi:

Birinchi, bozor ulushini oshirish – Innovatsiyalar asosida yuqori sifatli mahsulot ishlab chiqarish orqali global bozor talablariga javob berish imkoniyati yaratiladi.

Ikkinchi, markalash va brendlash - mahsulotlarni xalqaro bozorlarda tanitish va ularga yuqori qo'shilgan qiymat qo'shish iqtisodiy samaradorlikni oshiradi.

³ FAO (Food and Agriculture Organization) - The Future of Food and Agriculture: Trends and Challenges. Rome, 2020;

⁴ OECD (Organization for Economic Co-operation and Development) - Innovation and Growth in the Food Industry. OECD Publishing, 2019;

Bugungi kunda oziq-ovqat ishlab chiqarish jarayonida ekologik barqarorlikni saqlash alohida ahamiyatga ega. Tadbirkorlikning rivojlanishi orqali quyidagi maqsadlarga erishish mumkin:

- ✓ Oziq-ovqat chiqindilarini qayta ishlash va resurslarni tejamkorlik bilan boshqarish.
- ✓ Ekologik toza mahsulotlar ishlab chiqarish orqali jamiyat salomatligini yaxshilash.

Oziq-ovqat sanoatida tadbirkorlikni rivojlantirishning ahamiyati nafaqat iqtisodiy va ijtimoiy sohalarida sezilarli, balki ekologik muhitni yaxshilashda ham o'z ifodasini topadi. Bu sohada tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash jamiyatning uzoq muddatli barqaror rivojlanishi uchun mustahkam zamin yaratadi. Shu sababli, davlat va xususiy sektorning birgalikdagi harakatlari muhim ahamiyatga ega.⁵

Qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish yo'llari

Oziq-ovqat sanoatida tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish iqtisodiy rivojlanishning muhim omili hisoblanadi. Ushbu tizimni takomillashtirish uchun kompleks chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur. Quyida ushbu yo'nalishdagi asosiy yo'nalishlar ko'rib chiqiladi.

Tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishda moliyaviy resurslarning mavjudligi asosiy o'rin tutadi. Shuning uchun quyidagi choralarni ko'rish zarur:

- Imtiyozli kreditlar va grantlar ajratish: Kichik va o'rta tadbirkorlik subyektlariga past foizli kreditlar va davlat tomonidan subsidiyalar ajratish orqali faoliyatni rag'batlantirish.
- Sarmoyalarni jalb qilish: Xususiy va xorijiy investitsiyalarni jalb qilish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish, masalan, soliqlarni kamaytirish yoki investorlarga kafolatlar berish.

⁵ Michael E. Porter - The Competitive Advantage of Nations. Free Press, 1990;

- Sugʻurta tizimini takomillashtirish: Oziq-ovqat sanoati korxonalarining moliyaviy xatarlarini kamaytirish uchun sugʻurta mexanizmlarini kengaytirish.⁶

Innovatsion texnologiyalarning joriy etilishi oziq-ovqat sanoatining samaradorligini oshirish uchun muhimdir. Buni amalga oshirish uchun:

- Innovatsion markazlar yaratish: Yangi texnologiyalarni tadqiq etish va joriy etish uchun ilmiy-tadqiqot markazlarini tashkil etish.
- Texnologik modernizatsiya: Korxonalarga zamonaviy uskunalar xarid qilish uchun davlat subsidiyalarini ajratish.
- Ekologik innovatsiyalar: Atrof-muhitga zarar yetkazmaydigan texnologiyalarni joriy etishni ragʻbatlantirish, masalan, chiqindilarni qayta ishlash texnologiyalarini rivojlantirish.⁷

Xulosa

Oziq-ovqat sanoatida tadbirkorlikni rivojlantirish mamlakat iqtisodiyoti va ijtimoiy barqarorligi uchun muhim omildir. Sanoatni qoʻllab-quvvatlashning samarali tizimini yaratish uchun moliyaviy resurslarni kengaytirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish, kadrlarni tayyorlash, infratuzilmani takomillashtirish va xalqaro hamkorlikni rivojlantirish zarur. Shuningdek, tadbirkorlikni rivojlantirish uchun normativ-huquqiy bazani soddalashtirish va bozor sharoitlarini yaxshilash talab etiladi.

Ushbu maqolada keltirilgan chora-tadbirlarni amalga oshirish oziq-ovqat sanoati korxonalarining samaradorligini oshirish, raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarish hamda milliy iqtisodiyotning barqaror oʻsishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga, xalqaro tajriba va ilgʻor texnologiyalarni joriy etish orqali sohaning rivojlanishi yangi bosqichga koʻtarilishi mumkin.

⁶ FAO (Food and Agriculture Organization) - The Future of Food and Agriculture: Trends and Challenges. Rome, 2020;

⁷ Michael E. Porter - The Competitive Advantage of Nations. Free Press, 1990;

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ishmuhamedov Sh.S. - Oziq-ovqat sanoati iqtisodiyoti. Toshkent, 2020;
2. Philip Kotler, Gary Armstrong - Principles of Marketing (17th Edition). Pearson, 2022;
3. FAO (Food and Agriculture Organization) - The Future of Food and Agriculture: Trends and Challenges. Rome, 2020;
4. OECD (Organization for Economic Co-operation and Development) - Innovation and Growth in the Food Industry. OECD Publishing, 2019;
5. Michael E. Porter - The Competitive Advantage of Nations. Free Press, 1990;